

|                             |                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อวิทยานิพนธ์             | : หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน                                                                                                                                     |
| ผู้วิจัย                    | : พระณอม รัตนวณโณ (คณาวัน)                                                                                                                                                                 |
| ปริญญา                      | : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)                                                                                                                                                |
| คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ | : พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, ผศ.ดร.<br>ป.ธ.๖, พธ.บ. (พระอภิธรรม), M.A. (Pali), Ph.D. (Pali)<br>: ดร. สิปปมงคล ป้องภา<br>ป.ธ.๔, พธ.บ. (อังกฤษ), M.A. (Buddhist Study), Ph.D. (Pali & Prakit) |
| วันสำเร็จการศึกษา           | : ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐                                                                                                                                                                          |

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก และ ๓) เพื่อประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก คือ ภูมิเป็นสถานที่อยู่อาศัยที่ดีมี ๓ คือ มนุษย์โลก สวรรค์ และพรหมโลกเป็นสถานที่รองรับชีวิตของมนุษย์หลังความตายสุคติแต่ละลำดับขั้นนั้นมีความประณีตที่ต่างกันไปตามลำดับขั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของสังสารวัฏ เป็นเรื่องของกรรมและวิบากกรรม

หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มีแนวทางการดำเนินชีวิต ๒ อย่างคือ การดำเนินชีวิตของบรรพชิตและฆราวาส โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตสู่สุคติ คือ การรักษาศีล การปฏิสังขาร หลักอนุปพพิกขา การดูแลมารดาบิดา และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ส่วนประโยชน์ของการดำเนินชีวิตสู่สุคติมี ๓ อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์เบื้องหน้า และประโยชน์สูงสุด

ส่วนประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบันมี ๓ อย่างคือ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติดระดับมนุษย์โลก การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติดระดับสวรรค์ และ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติดระดับพรหมโลก

**Thesis Title** : A Principle of the Ways of Life to Sugati in the Present  
Thai Society

**Researcher** : Phra Thanom Ratanavanno ( Kanavan )

**Degree** : Master of Arts (Buddhist Studies)

**Thesis Supervisory Committee**

: Asst. Prof. Dr. Phrakhrū Sripariyattayabhivat  
Pali VI., B.A. (Abhidhamma Studies), M.A. (Pali), Ph.D. (Pali)

: Dr. Sipmongkol Pongpha  
Pali IV., B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Prakrit)

**Date of Graduation** : May 16, 2017

### **Abstract**

This thesis has three objectives: 1) to study the concept of Sugati as appeared in Suttanta Pitaka, 2) to study the concept of ways leading to Sugati as appeared in Suttanta Pitaka, and 3) to apply the way of life to Sugati in the present society.

The study revealed that Sugati as appeared in Suttanta Pitaka is the three good worlds: world of human beings, heavens, and Brahma worlds. These worlds are the destinations of lives after death. Each type of Sugati is differently refined according to its level related to Samsara, cycle of rebirth, and depended on actions and their fruits.

The way of life leading to Sugati can be divided into two ways: 1) the way of life as a monk, and 2) the household way of life. The principles that support living to Sugati are: maintaining the morality, good services, the principle of Anupupikatha, taking a good care the parents and insight meditation (Vipassana). There are three benefits reaped from the way leading to Sugati: benefits in the present, in the future and the ultimate benefits.

For the application of the principles of living to Sugati in the present, there are three spheres: family, to apply in the level human world, good realm and Brahma world.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาอนุเคราะห์อันเป็นกำลังใจที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่จำนวนหลายท่านและหลายฝ่ายผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบพระคุณและขอบคุณท่านตามลำดับดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบด้วย พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, ผศ.ดร.ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และ ดร.สิปปมงคล ป้องภา กรรมการวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกรูป/ท่านโดยมีพระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.ประธานกรรมการ และ ผศ.ดร.สุชาติ บุชัยชยานนท์ กรรมการ ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ที่คอยชี้แนะประเด็นปัญหาในการวิจัย พร้อมตรวจทานแก้ไขเนื้อหาทำให้งานมีความประณีตลุ่มลึกมีความชัดเจนจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขออนุโมทนาขอบคุณ คณะอุบาสกและอุบาสิกาประจำวัดศรีมณีวันทุกท่านที่ได้ให้ความอุปถัมภ์โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตครั้งนี้ด้วยดีมาโดยตลอด

พระณอม รตนวณฺโณ (คณาวิน)

## สารบัญ

| เรื่อง                                                   | หน้า      |
|----------------------------------------------------------|-----------|
| บทคัดย่อภาษาไทย                                          | (ก)       |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ                                       | (ข)       |
| กิตติกรรมประกาศ                                          | (ค)       |
| สารบัญ                                                   | (ง)       |
| คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ                                | (ช)       |
| <b>บทที่ ๑ บทนำ</b>                                      | <b>๑</b>  |
| ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา                       | ๑         |
| ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย                              | ๔         |
| ๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ                                  | ๔         |
| ๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย                                    | ๔         |
| ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย                      | ๔         |
| ๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง            | ๕         |
| ๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย                                   | ๑๒        |
| ๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ                            | ๑๒        |
| ๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย                                 | ๑๓        |
| <b>บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก</b> | <b>๑๔</b> |
| ๒.๑ ความหมายของสุคติ                                     | ๑๔        |
| ๒.๒ ประเภทของสุคติ                                       | ๑๕        |
| ๒.๒.๑ มนุษย์โลก                                          | ๑๕        |
| ๒.๒.๒ สวรรค์                                             | ๑๗        |
| ๒.๒.๓ พรหมโลก                                            | ๒๑        |
| ๒.๓ ลักษณะของสุคติ                                       | ๒๙        |
| ๒.๔ หลักคำสอนที่มีความสัมพันธ์กับสุคติ                   | ๓๑        |
| ๒.๔.๑ หลักคำสอนเรื่องสังสารวัฏ                           | ๓๑        |
| ๒.๔.๒ หลักคำสอนเรื่องกรรม                                | ๓๔        |
| ๒.๔.๓ หลักคำสอนเรื่องวิบากกรรม                           | ๓๖        |
| ๒.๔.๔ หลักคำสอนเรื่องการกำเนิด                           | ๓๗        |
| ๒.๕ สรุปแนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก        | ๓๘        |

|                                                                               |           |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>บทที่ ๓ แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก</b> | <b>๓๙</b> |
| ๓.๑ หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก                        | ๓๙        |
| ๓.๑.๑ หลักการดำเนินชีวิตของบรรพชิต                                            | ๓๙        |
| ๓.๑.๒ หลักการดำเนินชีวิตของฆราวาส                                             | ๔๒        |
| ๓.๒ หลักธรรมที่ส่งเสริมหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติ                             | ๔๔        |
| ๓.๒.๑ การรักษาศีล                                                             | ๔๔        |
| ๓.๒.๒ การปฏิสันถาร                                                            | ๔๕        |
| ๓.๒.๓ หลักอนุပ္พพิกา                                                          | ๔๖        |
| ๓.๒.๔ การดูแลมารดาบิดา                                                        | ๔๗        |
| ๓.๒.๕ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน                                               | ๔๙        |
| ๓.๓ วิธีการดำเนินชีวิตสู่สุคติ                                                | ๕๐        |
| ๓.๓.๑ วิธีการดำเนินชีวิตสู่มนุษยโลก                                           | ๕๐        |
| ๓.๓.๒ วิธีการดำเนินชีวิตสู่สวรรค์                                             | ๕๕        |
| ๓.๓.๓ วิธีการดำเนินชีวิตสู่พรหมโลก                                            | ๕๖        |
| ๓.๔ ประโยชน์ที่เกิดจากหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติ                              | ๖๐        |
| ๓.๔.๑ ประโยชน์ในปัจจุบัน                                                      | ๖๐        |
| ๓.๔.๒ ประโยชน์เบื้องหน้า                                                      | ๖๑        |
| ๓.๔.๓ ประโยชน์อย่างยวดยิ่ง                                                    | ๖๒        |
| ๓.๕ กรณีบุคคลตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตตามหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติ              | ๖๒        |
| ๓.๕.๑ บุคคลตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตเข้าสู่มนุษยโลก                              | ๖๒        |
| ๓.๕.๑ บุคคลตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตเข้าสู่สวรรค์                                | ๖๔        |
| ๓.๕.๒ บุคคลตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตเข้าสู่พรหมโลก                               | ๖๕        |
| ๓.๖ สรุปแนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก        | ๖๖        |
| <b>บทที่ ๔ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน</b>        | <b>๖๘</b> |
| ๔.๑ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในระดับมนุษยโลก                      | ๖๘        |
| ๔.๒ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในระดับสวรรค์                        | ๗๒        |
| ๔.๓ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในระดับพรหมโลก                       | ๗๘        |
| ๔.๔ สรุปการประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน               | ๗๙        |
| <b>บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ</b>                 | <b>๘๓</b> |
| ๕.๑ สรุปผลการวิจัย                                                            | ๘๓        |
| ๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย                                                         | ๘๖        |
| ๕.๓ ข้อเสนอแนะ                                                                | ๘๖        |
| ๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้                                        | ๘๖        |
| ๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป                                          | ๘๗        |

บรรณานุกรม

๘๘

ประวัติผู้วิจัย

๙๔

## คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

### (๑) การใช้อักษรย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ในการค้นคว้านำมาอ้างอิง สำหรับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทยใช้ระบุชื่อ คัมภีร์/เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓/๒๐ หมายถึง คัมภีร์พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่มที่ ๔ ข้อที่ ๑๓ หน้าที่ ๒๐

|                       |   | พระวินัยปิฎก |               |                        |
|-----------------------|---|--------------|---------------|------------------------|
| วิ.ม. (ไทย)           | = | วินัยปิฎก    | มหาวรรค       | (ภาษาไทย)              |
| <b>พระสุตตันตปิฎก</b> |   |              |               |                        |
| ที.ส. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | ทีฆนิกาย      | สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)  |
| ที.ม. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | ทีฆนิกาย      | มหาวรรค (ภาษาไทย)      |
| ที.ปา. (ไทย)          | = | สุตตันตปิฎก  | ทีฆนิกาย      | ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)    |
| ม.ม. (ไทย)            | = | สุตตันตปิฎก  | มัชฌิมนิกาย   | มูลปณณาสก (ภาษาไทย)    |
| ม.ม. (ไทย)            | = | สุตตันตปิฎก  | มัชฌิมนิกาย   | มัชฌิมปณณาสก (ภาษาไทย) |
| ม.อุ. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | มัชฌิมนิกาย   | อุปริปณณาสก (ภาษาไทย)  |
| ส.ส. (ไทย)            | = | สุตตันตปิฎก  | สังยุตตนิกาย  | สคาวรรค (ภาษาไทย)      |
| ส.นิ. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | สังยุตตนิกาย  | นิทานวรรค (ภาษาไทย)    |
| ส.ม. (ไทย)            | = | สุตตันตปิฎก  | สังยุตตนิกาย  | มหาวรรค (ภาษาไทย)      |
| อง.ทุก. (ไทย)         | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | ทุกนิบาต (ภาษาไทย)     |
| อง.ติก. (ไทย)         | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | ติกนิบาต (ภาษาไทย)     |
| อง.จตุกก. (ไทย)       | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)   |
| อง.ฉก. (ไทย)          | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | ฉกนิบาต (ภาษาไทย)      |
| อง. อญฺฐก. (ไทย)      | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | อญฺฐกนิบาต (ภาษาไทย)   |
| อง. ทสก. (ไทย)        | = | สุตตันตปิฎก  | อังคุตตรนิกาย | ทสกนิบาต (ภาษาไทย)     |
| ขุ.ข. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | ขุททกนิกาย    | ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)    |
| ขุ.ธ. (ไทย)           | = | สุตตันตปิฎก  | ขุททกนิกาย    | ธรรมบท (ภาษาไทย)       |
| ขุ.อิติ. (ไทย)        | = | สุตตันตปิฎก  | ขุททกนิกาย    | อิติวุตตกะ (ภาษาไทย)   |
| ขุ.วิ. (ไทย)          | = | สุตตันตปิฎก  | ขุททกนิกาย    | วิมานวัตถุ (ภาษาไทย)   |
| ขุ.ชา. (ไทย)          | = | สุตตันตปิฎก  | ขุททกนิกาย    | ชาดก (ภาษาไทย)         |
| <b>พระอภิธรรม</b>     |   |              |               |                        |
| อภิ.วิ. (ไทย)         | = | อภิธรรมปิฎก  | วิภังค์       | (ภาษาไทย)              |

### อรรถกถาพระวินัย

วิ.อ. (ไทย) = สมนันตปาสาทิกา วินัยปิฎกอรรถกถา (ภาษาไทย)

### พระอรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

ที.สี.อ. (ไทย) = ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สีลขันธวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)

ที.ม.อ. (ไทย) = ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวารวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)

ม.อ.อ. (ไทย) = ทีฆนิกาย ปัญจสุทนี อุपरิปณาสก์อรรถกถา (ภาษาไทย)

ขุ.ธ.อ. (ไทย) = ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา (ภาษาไทย)

### ฎีกาปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.ฎีกา (ไทย) = ปรมัตถมัญชุสา วิสุทฺธิมรรคมหาฎีกา (ภาษาไทย)